

Albin Kopruckowniak

Katedra historii południowych i zachodnich Słowian Uniwersytetu Moskiewskiego

---

Rocznik Lubelski 12, 238-240

1969

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

definicji filozofii na podstawie pism Marksa, dokonana przez dr. Czarneckiego, wzbudziła zastrzeżenia polemisty.

W podsumowaniu obrad doc. dr Cackowski ustosunkował się do głównych tez referatów i wystąpień niektórych dyskutantów. Stwierdził, że dla nauki, a w niej i dla marksizmu, rzeczą nader istotną jest pytanie jakie metody maksymalnie służą pomnażaniu wiedzy ludzkiej. Właściwa odpowiedź na nie determinuje problem postępu społecznego, przejawiającego się w tendencjach rozwojowych, które wyznaczyć pozwala najlepiej filozofia marksistowska. Mówca podkreślił, że percepcja dzieł Marksa nie jest rzeczą ani prostą ani łatwą. Dzieje się tak dlatego, że żył on sto lat temu, a także dlatego, że życie jednego człowieka — Marksa, przekroczyło życie jednostkowe i zdolności poznawcze jednego człowieka. Główną siłą filozofii Marksa stanowi proletariatus. Przeto, jak długo siłą świata będzie stanowił proletariatus, tak długo filozofia Marksa będzie filozofią nieprzekraczalną.

Roman Tokarczyk

KATEDRA HISTORII POŁUDNIOWYCH I ZACHODNICH SŁOWIAN UNIWERSYTETU MOSKIEWSKIEGO

Radziecka nauka historyczna, zarówno w pracach naukowo-badawczych, popularyzatorskich, jak i dydaktyce uniwersyteckiej wiele miejsca poświęca szeroko pojętej problematyce słowiańskiej. Z racji swoich zadań główną rolę w badaniach naukowych odgrywa Instytut Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR w Moskwie oraz Katedry Historii Południowych i Zachodnich Słowian działające w uniwersytetach. Najstarszą placówką tego typu w Związku Radzieckim jest Katedra w Uniwersytecie Moskiewskim. Powołana została do życia latem 1939 r. na bazie poważnych osiągnięć naukowych z zakresu problematyki słowiańskiej oraz pięknych tradycji, sięgających swoimi początkami lat trzydziestych XIX w., w badaniach przeszłości narodów słowiańskich. Organizatorem i pierwszym kierownikiem Katedry był prof. W. I. Piczeta, świetny znawca zagadnień słowiańskich, a przede wszystkim historii Polski¹. Działalność Katedry zahamowana została w okresie drugiej wojny światowej, ale już w 1944 r. zorganizowała konferencję poświęconą zagadnieniom walki narodów słowiańskich z faszyzmem niemieckim. Katedra w swojej działalności zawsze korzystała (nadal to praktykuje) z wybitnych znawców historii narodowych, w tej liczbie także polskich profesorów: A. Gieysztor, J. Dutkiewicz, H. Jabłońskiego, S. Kieniewicz, H. Łowmiańskiego, M. Małowista². Z Katedrą związani byli znani dziś w polskiej nauce historycznej: prof. dr C. Bobińska, prof. dr A. Czubiński, doc. dr F. Tych.

Katedra Historii Południowych i Zachodnich Słowian zatrudnia (1968 r.) 10 pracowników naukowych, w tym 7 docentów, zajęcia kursowe i specjalistyczne (monograficzne) prowadzi dla ok. 100 studentów Wydziału Historycznego. Katedra opiekuje się 6 aspirantami.

¹ Zob. I. M. Bielańska, I. A. Woronkova *Sowietojskoje słowianowiedzenie w moskowskim uniwersytecie*. „Więstnik Moskowskiego Uniwersytetu. Istoria”. Moskwa 1968 nr 1, s. 3—11. W latach 1947—1961 kierownikiem Katedry był prof. dr S. A. Nikitin, specjalista w zakresie historii narodów Jugosławii.

² Tamże, s. 11.

Problematyka badawcza i dydaktyczna dotyczy historii: Bułgarii, którą zajmują się — L. W. Gorina, W. I. Władimirska oraz do 1967 roku — długoletni pracownik Katedry i specjalista w tej dziedzinie — I. N. Czastuchin; Czechosłowacji — L. P. Łaptiewa i B. M. Rukol; Jugosławii — W. G. Karasiow, I. D. Oczak i E. S. Makowa.

Problematyką polską, która nas interesuje najbardziej, zajmują się prof. dr I. M. Bielawska, specjalista z zakresu najnowszej historii Polski i Polski Ludowej; doc. I. A. Woronkow, kierownik Katedry, znawca naszych dziejów przełomu XVIII i XIX w. oraz I. W. Sozin, specjalizujący się w historii Polski epoki feudalizmu³.

Zainteresowania naukowe pracowników Katedry znalazły odzwierciedlenie w dydaktyce uniwersyteckiej — w wykładach kursowych, monograficznych i pracach dyplomowych. W ostatnim pięcioleciu problematyka seminariów specjalistycznych obejmowała m. in. następujące tematy: *Położenie społeczno-ekonomiczne Rzeczypospolitej w XVII—XVIII wieku*; *Polski ruch narodowo-wyzwoleńczy w końcu XVIII w. i pierwszej połowie XIX w.*; *Polska w epoce Odrodzenia*; *Polskie Oświecenie*; *Ukształtowanie się ustroju ludowo-demokratycznego w Polsce (1944—1947)*; *Budownictwo socjalistyczne w Polsce*.

Katedra, oprócz wykładów monograficznych i kierowania pracami dyplomowymi, prowadzi wykłady kursowe z historii Polski dla studentów studiujących stacjonarnie, zaocznie i studiów wieczorowych. Są to wykłady specjalistyczne z wybranych zagadnień. Przykładowo można podać, że w roku akademickim 1967/1968 na IV roku prowadzono wykłady: *Stosunki polsko-angielskie w latach drugiej wojny światowej*; *Kwestia chłopska w Królestwie Polskim przed powstaniem 1863 r.*; *Lewica polskiej reformacji*. Natomiast dla studentów zaocznych i wieczorowych — *Powstanie Królestwa Polskiego*; *Przesłanki rozwoju przemysłowego w Królestwie Polskim 1815—1830*; *Program polityczny Modrzewskiego*.

W bieżącym roku akademickim, jako prace dyplomowe podjęte zostały następujące tematy: *Gospodarka folwarczna Królestwa Polskiego przed powstaniem 1863 r.*; *Poglądy A. Frycza Modrzewskiego na szkołę i wychowanie*; *Polityka caratu w Królestwie w latach 1815—1825*; *Rozwój przemysłu tekstylnego w okręgu łódzkim w latach 20—40-tych XIX w.*; *Poglądy polityczne A. Frycza Modrzewskiego*; *Kronika Bielskiego jako źródło do historii Polski*; *Zmiany społeczne i demograficzne w Polsce Ludowej (1945—1965)*; *Rola klasy robotniczej w budownictwie socjalistycznym w Polsce (na przykładzie samorządu robotniczego)*. W sumie można stwierdzić, że problematyka historii nowożytnej i najnowszej Polski w pracy Katedry zajmuje główne miejsce, co nie znaczy że problematyka okresu feudalizmu jest pomijana.

Katedra Historii Południowych i Zachodnich Słowian Uniwersytetu Moskiewskiego jest koordynatorem poczynań wszystkich placówek tego typu na terenie Związku Radzieckiego, a doc. I. A. Woronkow — przewodniczącym ministerialnej

³ Tamże, s. 6 i nast. Zob. również: *Istoriografija nowogo wremieni stran Jewropy i Amieriki*. Moskwa 1967, gdzie znajdują się m. in. artykuły: I. A. Woronkow *Polskaja istoriografija końca XVIII — pierwoj połowiny XIX w.* (s. 192—199); I. A. Woronkow, I. M. Bielawska *Polskaja istoriografija 60—90-ch godow XIX w.* (s. 383—391); I. M. Bielawska *Polskaja istoriografija naczała XX w.* (s. 535—549); Też *Razwitie istoriczeskoj nauki w Polsce (1945—1964)*. W: *Istoriografija nowoj i nowiejszoj istorii stran Jewropy i Amieriki*. Moskwa 1968, s. 325—333; I. A. Woronkow *Tadeusz Korzon widnyj predstaviteľ polskoj burżuaznoj istoriografii posledniej trieti XIX — naczała XX w.* W: *Stawianskaja istoriografija. Sbornik statiej*. Moskwa 1966, s. 174—203.

komisji do spraw historii. Komisja ta zorganizowała w dniach 31 stycznia — 3 lutego 1968 r. czwartą konferencję historyków sławistów w Mińsku z udziałem wielu uczonych zagranicznych oraz pracowników Instytutu Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR i Katedr Historii Południowych i Zachodnich Słowian. Kilka referatów na tej konferencji wygłosili pracownicy Uniwersytetu Moskiewskiego: I. M. Bielańska *Słowianoznawstwo radzieckie w 50-leciu*; I. D. Oczak *Udział Jugosławian w wojnie ojczyźnianej Związku Radzieckiego*; L. P. Łaptiewa *Rozwój „idei słowiańskiej” w Rosji w XIX i na początku XX wieku*. Wystąpili także z referatami: I. A. Woronkow, B. M. Rukol, W. G. Karasiow, E. S. Makowa⁴.

Katedra Historii Nowożytnej Polski UMCS nawiązała ścisłą współpracę z Katedrą Historii Południowych i Zachodnich Słowian Uniwersytetu Moskiewskiego⁵. Wyraża się ona w wymianie publikacji i wydawnictw naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem prac dotyczących się Lubelszczyzny. Należy w tym miejscu wyrazić przekonanie, podbudowane dotychczasową praktyką, że w następnych latach nasze związki z Katedrą Historii Południowych i Zachodnich Słowian Uniwersytetu Moskiewskiego jeszcze bardziej się umocnią i poszerzą z pożytkiem dla obu placówek naukowych.

Albin Koprucki

⁴ P. Z. Sawoczkin, D. B. Mielcew *Czterdzięciu międzywzowska naukowca konferencja istorikow-slawistow*. „Sowietskoje Sławianowiedienije”. Moskwa 1968 nr 4, s. 133—138. Referaty z tej konferencji ukazały się drukiem pt. *Sowietskoje sławianowiedienije. Materiały IV konferencji istorikow-slawistow*. Mińsk 1969, ss. 664.

Kolejna konferencja ma się odbyć w lutym 1970 r. w Charkowie a jej głównym akcentem będzie uczczenie setnej rocznicy urodzin W. I. Lenina.

Na konferencji w Mińsku problematyka polska zajęła bardzo poważne miejsce. Dla przykładu można wymienić tytuły niektórych tylko referatów, a mianowicie: A. F. Noskow *Polityka gospodarcza hitlerowców w okupowanej Polsce (generalne gubernatorstwo) w latach 1939—1944*; M. D. Kulikowski (Luck) *Program agrarny PPR i walka o jego realizację (listopad 1943 — grudzień 1944)*; W. S. Parsadanowa *Związek Radziecki i powstanie Polski Ludowej*; S. M. Steckiewicz *Revolucja Październikowa i niepodległość Polski*; P. I. Kalniczenko *Polska prasa rewolucyjna na Ukrainie w latach 1917—1920*; N. S. Oriechwa *Rola KPP w umacnianiu rewolucyjnych więzi pracujących Zachodniej Białorusi i Polski (1918—1933)*.

⁵ W dniach 19—20 stycznia 1968 r. Katedra Historii Nowożytnej Polski UMCS gościła doc. I. A. Woronkova, z którym wymieniono wstępne uwagi na temat współpracy z Katedrą Historii Południowych i Zachodnich Słowian Uniwersytetu Moskiewskiego.

X POWSZECHNY ZJAZD HISTORYKÓW POLSKICH

W dniach od 9 do 13 września 1969 r. obradował w Lublinie X Powszechny Zjazd Historyków Polskich, zorganizowany przez Polskie Towarzystwo Historyczne. Od strony organizacyjnej Zjazd przygotowała komisja powołana przez Zarząd Oddziału Lubelskiego PTH w składzie: dr J. Szymański — przewodniczący, doc. dr W. Ćwik, dr T. Opas, mgr S. Olczak, mgr F. Pomarańska, mgr R. Szczygieł, mgr M. Szyszko.

Obrady otworzył prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. dr Stanisław Herbst. Zwrócił on uwagę na jubileuszowy charakter Zjazdu, odbywającego